

Jan Gurba

"Bibliographie der archäologischen Konservierungstechnik. Zweite erweiterte Ausgabe", Paul Gaudel, "Ergänzungsbande des Berliner Jahrbuch für Vor- und Frühgeschichte", 2, 1969 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 24/2 (93), 159-160

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Falszerstwa dzieł sztuki i ekspertyza naukowa. Ochrona przed szkodnikami biologicznymi. Konserwacja zabytków malarstwa. Ogólne zasady. Konserwacja płótna i drewna; parkietowanie. Konserwacja malarstwa temperowego, temperowo-olejnego, olejnego, sztalugowego. Konserwacja malarstwa enkaustycznego, ściennego i mozaik, s. 45—126, poz. 899—1206.

Część III. Ryciny, rękopisy i dokumenty. — Materiały i technika. Przechowywanie i konserwacja grafiki, rękopisów, dokumentów i pieczęci woskowych. Zwalczanie szkodników biologicznych, s. 129—146, poz. 1207—1273.

Część IV. Rzeźba, rzemiosło artystyczne, archeologia. — Materiały i technika rzeźby i rzemiosła artystycznego, zabytki ze skóry, lak, szkła i ceramiki, kamienia, metalu. Badanie zabytków rzeźby, rzemiosła artystycznego i archeologii, ogólne zasady, tkaniny, drewno, szkło i ceramika, kamień i gips, metal. Konserwacja zabytków rzeźby, rzemiosła artystycznego i archeologii; ogólne zasady, konserwacja tkanin, skóry, drewna, kość, szkła, ceramiki, kamienia i gipsu, metalu, s. 149—221, poz. 1274—1574.

Indeks nazwisk autorów, wykaz przeglądanych wydawnictw, s. 222—230.

Uwaga

Annotirannyj Bibliograficzeskij Ukazatel Inostrannyj Literatury po Woprosam Konserwacii i Restawracii Proizwedenij Iskusstwa i Pamiatnikow Kultury. (Opatrzone notami informator bibliograficzny zagranicznej literatury nt. konserwacji dzieł sztuki

i zabytków kultury). Zeszyt III. Opracował Ł. W. Wołkow. Wyd. Ministerstwo Kultury ZSRR, Wszechzwiązkowe Centralne Laboratorium Naukowo-Badawcze Konserwacji Muzealnych Zabytków Sztuki (WCNILKR), Moskwa 1970, 277 stron, technika powielaczowa. Obejmuje pozycje od 1575—2023 omawiające literaturę wydaną w latach 1965—1968. Każda pozycja oprócz noty bibliograficznej zawiera streszczenie. Zachowano zasadę układu i systematyzacji materiału przyjętą w zeszytach I i II; kolejne części zawierają noty i krótkie streszczenia literatury dotyczącej nast. zagadnień:

Część I. Ochrona zabytków kultury i przechowywanie ich w muzeach, s. 4—32, poz. 1575—1639.

Część II. Malarstwo, s. 35—142, poz. 1640—1859.

Część III. Ryciny, rękopisy i dokumenty, s. 145—153, poz. 1860—1879.

Część IV. Rzeźba, rzemiosło artystyczne i archeologia, s. 156—222, poz. 1880—2023.

Indeks nazwisk autorów, s. 223—236.

Wykaz przeglądanych wydawnictw periodycznych i nieperiodycznych (z polskich umieszczono: Bibliotekę Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Ochronę Zabytków i Materiały Zachodnio-Pomorskie), s. 237—239.

Rejestr tłumaczeń wykonanych przez oddział informacji naukowej WCNILKR, s. 240—275, poz. 224—366. (Poprzednie odcinki rejestru tłumaczeń zostały opublikowane w *Soobszczeniach*, t. 4, 7, 17—18).

Janusz Lehmann

RECENZJA

Paul Gaudel: *Bibliographie der archäologischen Konservierungstechnik. Zweite erweiterte Ausgabe*. „Ergänzungsbände des Berliner Jahrbuch für Vor- und Frühgeschichte”, 2: 1969, 374 strony.

Jest to drugie, rozszerzone wydanie opublikowanej dziesięć lat wcześniej przez tegoż autora pierwszej próby zestawienia literatury poświęconej konserwatorstwu archeologicznemu (P. Gaudel: *Bibliographie der archäologischen Konservierungstechnik*. „Berliner Blätter für Vor- und Frühgeschichte”, 8: 1959. Por. „Ochrona Zabytków”, XIX (1966), nr 4, s. 81). Przed pojawieniem się drugiego wydania ukazały się przygotowane przez R. D. Blecka kolejne bibliografie poświęcone zastosowaniu chemii w konserwatorstwie (R. D. Bleck: *Bibliographie der archäologisch-chemischen Literatur*. „Beiheft zu Alt-Thüringen”, 1966; tenże: *Chemie in der Konservierung*. *Bibliographie naturwissenschaftlicher Konservierungsverfahren I*. „Neue Museumskunde”, XI (1968), 3; — II. Tamże, XII (1969), 1) niezmiernie cenne ze względu na konieczność aktualnej informacji związanej ze stałym rozwojem badań nad tworzywami sztucznymi i ich użyciem w technice konserwatorskiej (por. stałe działy bibliograficzne w naszym czasopiśmie).

Sygnalizowana bibliografia Gaudela powtarza pozycje zebrane w pracy z 1959 r. i uzupełnia je pracami z lat 1960—1966. Każda nowo uwzględniona praca poza pełnym opisem bibliograficznym zaopatrzona została w kilkudziesięciu omówienie jej treści. Tytuły wszystkich pozycji obcojęzycznych zostały przetłumaczone na język niemiecki. Tytuły z wydania pierwszego powtórzono w niemieckim tłumaczeniu z podaniem

roku publikacji i odsyłaczem do wydania pierwszego, w którym znajdują się ich krótkie omówienia.

Bibliografię opracowano w układzie rzeczowo-przedmiotowym przy zachowaniu jednolitego charakteru poszczególnych działów i poddziałów znacznie rozbudowanych w stosunku do wydania pierwszego. Słótkowe przedstawienie układu bibliografii pozwoliło zainteresowanym dokładniej zorientować się w jej treści:

I. Prace ogólne, 1 — przeglądy, podręczniki, bibliografie, 2 — literatura pomocnicza z zakresu nauk przyrodniczych i technicznych, 3 — historia technik, 4 — chemia i fizyka w technice archeologicznej, 5 — metody badawcze, 6 — archeologia podwodna, 7 — technika wykopaliskowa, 8 — metody preparatorskie, 9 — dokumentacja, badania, analizy, 10 — rentgen, 11 — fotogrametria i pomiary, 12 — lakiery, 13 — pobieranie i przechowywanie próbek do oznaczeń materiału i wieku, 14 — zastosowanie próżni, 15 — zastosowanie ultradźwięków,

II. Odnowianie i konserwacja materiałów, A — pochodzenia nieorganicznego, 1 — metale, 2 — żelazo, 3 — miedź, brąz, 4 — metale szlachetne, 5 — ołów, 6 — cynk i cyna, 7 — monety, 8 — szkło, 9 — ceramika, 10 — kamień, cegła, zaprawy, 11 — rzeźby, przedmioty kamienne, 12 — wielkie budowle kamienne, murywane, 13 — rekonstrukcja i przenoszenie malarstwa ściennego, 14 — przenoszenie i uzupełnianie mozaik, B — przedmioty pochodzenia organicznego, 1 — tekstylia, 2 — drewno, 3 — kość, róg, kość słoniowa, 4 — skóra, 5 — mumie i mumie bagienne, 6 — pergamin, papirus, papier,

III. Środki i materiały, 1 — badania podstawowe, próby materiałowe, 2 — żywice i tworzywa sztuczne, 3 — kity i kleje, 4 — lakiery, tłuszcze, woski,

IV. Kopie, 1 — przygotowanie form i technika odlewów, 2 — kopie i odciski, 3 — masy do negatywów i pozytywów, 4 — kopie z materiałów autentycznych, 5 — kopie z innych materiałów, 6 — czyszczenie i konserwacja odlewów gipsowych,

V. Rekonstrukcje, 1 — zwierząt, 2 — ludzi, 3 — urządzeń i przedmiotów, 4 — modele, 5 — wystawy i dioramy,

VI. Technika wystawiennictwa, 1 — walka ze szkodnikami w zbiorach i problemy aklimatyzacji, 2 — dostęp światła i oświetlenie, 3 — przechowywanie, opakowanie i transport.

VII. Kształcenie i poziom zawodowy pracowników muzealnych, 1 — kursy, konferencje, 2 — laboratoria i warsztaty, 3 — ochrona zdrowia i zapobieganie niebezpiecznym wypadkom.

W odróżnieniu od pierwszego wydania bibliografia zawiera sporą ilość prac polskich autorów, publikowanych nie tylko w czasopiśmiennictwie zachodnim, lecz także krajowym, niestety stanowiących tylko wybór polskiej literatury. Przykładowo wspomnieć można o całkowitym braku prac Z. Rajewskiego, T. Żurowskiego (o konserwacji kopalń w Krzemionkach Opatowskich i technice pomiarowej) i in.

Druga część bibliografii posiada charakter pomocniczy i zawiera następujące skorowidze: skrótów tytułów czasopism, autorów (tu nierozwiązany kryptonim T. Malinowskiego — poz. 346), firm specjalistycznych, rzeczowy, fabrycznych nazw specyfików oraz miejscowości (i to zarówno stanowisk, jak i miejsc przechowywania zabytków). Ostatni indeks przedstawia się nadzwyczaj skromnie. Dwieście kilka nazw miejscowości w stosunku do zbibliografowanych 1803 pozycji każe się domyślić braków w skorowidzu. Nieliczne nazwy miejscowości polskich podane często w formie użytej w tytule publikacji a nie w 1 przypadku (Tyńca, Wiślicy).

Jan Gurba